

Глас

»Фашистичка Њемачка преживљује дубоку кризу. Она стоји пред својом катастрофом.«

Стаљин, у реферату од 6-XI-1943 год.

НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ПОКРЕТА У БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ

Год. I

14 новембар 1943

Број 12

Од Стаљинграда до Кијева

Велики значајни војни и политички догађаји који су се последњих дана одиграли учинили су да се у свијести стотина милиона припадника слободољубивих народа силно ојачало увјерење да је пobjеда над фашизмом неминовна и да је она близу.

Московска конференција, 26-годишњица Октобарске револуције и велике ријечи које је друг Стаљин изговорио у своме реферату, пад Кијева и одмах затим брзо напредовање совјетских трупа за 100 километара на југозапад од Кијева, заузимање Фастова, избијање јединица Црвене армије на ушће Дњепра, њихово надирање на Крим и од Њевела према летонској граници, несмањена жестина удараца које наноси енглеско-америчка авијација нервним центрима њемачке војне привреде, све веће гомилање успјеха наше НОВ који су проширили и осигурали стабилност ослобођене територије па и потискивање њемачких армија од ријеке Волтурно и Гарињано на сјевер Италије — сви ти догађаји претстављају златне зраке у праскозорју слободе потлачених европских народа.

Прошла је година дана откако се код Стаљинграда распламсала највећа битка у историји. За то вријеме Црвена армија и војске наших савезника извојевале су читав низ далекосежних пobjеда. Совјетски ратници, гонећи Нијемце незадрживо на запад, већ су оставили иза себе њемачко стаљинградско гробље за читавих 500 километара према средњем и за 1.300 километара према јужном дијелу садашњег совјетско-њемачког фронта. Они су већ очистили од фашистичких хорди преко један милион квадратних километара своје земље, односно двије трећине целокупне територије коју су у Совјетском Савезу Нијемци окупирали. Они даве сада њемачке ниткове у Дњепру и црноморским заливима Крима. Они својом артиљеријском ватром разарају у парампарчад њемачке одбрамбене линије и »бедеме«, својим тенковима, авијацијом и коњицом врше најзначајније маневарске подухвате, пресијецају, опкољавају, дробе и уништавају читаве групаиције њемачких дивизија.

Стаљинградска битка показала се данас у пуном свијетлу као она велика прекретница која је условила корјенит прелом у односима снага на Источном

фронту. Она је омогућила љетну офанзиву Црвене армије која је довела њемачку војску до катастрофе. Она је била почетак њемачке пропасти.

Иницијатива коју је Црвена армија у тој битци добила у своје руке остала је кроз цијело вријеме у њеним рукама. Отада је моћ и снага Црвене армије у сталном порасту. Совјетска ратна привреда развила се, изнад сваког очекивања непријатеља, у најмоћнију ратну привреду на свијету. Она је Црвену армију снабдјела са ратном техником у таквој мјери, да је не само одржала квалитативно преимућство совјетског оружја, већ је под најтежим условима у најкраће вријеме ријешила и питање квантитативног преимућства совјетског оружја над оружјем Њемачке, њених сателита и скоро свих земаља континенталне Европе узетих заједно. Постојеће резерве војних кадрова, које је Црвена армија под генијалним руководством Стаљина знала да сачува, омогућиле су јој да у успјешним офанзивним операцијама знатно повећа, очеличи и обогати најдрагоцијеним искуством своје официрске руководеће кадрове. Цијели свијет, а понајвише берлинска разбојничка клика, зачуђено се пита како Црвеној армији полази за руком да већ шести мјесец, на фронту дугом преко хиљаду километара, води офанзиву са ударном жестином каква до данас још није била позната у ратној историји. А што је још трагичније по њемачке империјалистичке прохтјеве и ратне планове, јесте то, да та офанзива, далеко од тога да јењава, сваки даном непрестано добива све већи замах и запањујућу силу. Црвена војска је могла у почетку да пружи хитлеровским хордама челично тврди и еластичан отпор само зато што је имала позадину тврду као челик — нераскидан савез радника и сељака и неразориву заједницу народа Совјетског Савеза. Социјалистичка индустрија и колхозно уређење показују се као извор оне огромне моћи која данас односи величанствене пobjеде на бојним пољима од Херзона и Николајева до Витјебска и Њевела. Нада све пожртвовани рад совјетских људи ући ће у историју као беспримјеран подвиг народа у борби за заштиту своје отаџбине.

А шта се догодило са фашистичком Њемачком и њеном војском?

Послије пораза под Стаљинградом хитлеровци су напрегли све своје снаге да задрже неминован ток слабљења њихове ратне моћи. Они су бацили у бој све своје расположиве резерве, а затим објавили »тоталну« мобилизацију, рачунајући да ће се тако опоравити, а онда поновном офанзивом надокнадити изгубљено.

Они су ишли за тим да прикупе своје економске и политичке резерве које су у Европи нагло почеле да се исцрпљују, да узму курс на дуготрајни рат и да чврсто задрже у рукама Украјину чија су богатства требала да буду, по њиховом плану, до крајњих граница искориштена за даљње вођење рата и и да, говоркајући о миру и припремајући терен, постигну повољно закључење сепаратног мира са неком од савезничких држава. Али су Црвена армија и њена совјетска позадина помрсиле све те рачуне. Битка код Курска, са којом су Нијемци отпочели своју љетну офанзиву, довела их је пред катастрофу. Потмула прикривена велика битка позадина завршила се, како се то одмах код Орела, Курска и Бјелгорода видјело, пobjедом совјетских талионичара, конструктора, ковача, орача, жељезничара, учитеља, радника науке и умјетности, службеника совјетских државних установа и осталих трудбеника над радом фашистичких робова. Црвена армија ударила је по најелитнијим њемачким дивизијама, које су на томе сектору концентрисале скоро три петине својих ратних машина на Источном фронту. Нијемци су били масовним херојством и надмоћношћу оружја совјетских трупа разбијени за циглих шест дана. Црвена армија је одмах затим прешла и сама у офанзиву и та офанзива траје до данас и све се више развија.

О томе, зашто је Црвена армија довела њемачку војску на руб пропасти, најрјечитије говоре бројке о губитцима Нијемаца у љетној офанзиви које је ових дана објавио Совјетски информациони биро:

»Од 5 јула до 5 новембра разбијене су 144 њемачке дивизије, од којих су 28 тенковске и моторизоване. За вријеме љетње кампање ове дивизије су више пута попуњаване људима и техником. Непријатељ је изгубио само у убијеним око 900 хиљада војника и

официра. Заробљено је 980 хиљада њемачких војника и официра од којих је више од половине рањених. Укупно за вријеме љетних бојева непријатељ је изгубио у убијеним, рањеним и заробљеним више од 2 милиона 700 хиљада војника и официра. За овај период наше су трупе уништиле 9.900 њемачких авиона, 15.400 тенкова од којих 800 »Тигрова« и »Пантера«, 890 блиндираних аутомобила, 13 хиљада топова разног калибра од којих је 1.350 аутоматских типа »Фердинанд«, око 13 хиљада бацача мина, преко 50 хиљада митраљеза, 60.500 аутомобила, 390 аутоцистерни, 2500 мотоцикла, 900 трактора, 13 хиљада кола са товаром, више од 4 хиљаде железничких вагона, преко 360 локомотива и око 2 хиљаде разних слагалишта. За то исто вријеме наше су трупе заплијениле 289 авиона, 2.300 тенкова, од којих 204 типа »Тигар« и »Пантер«, 190 борних аутомобила, 680 топова разних калибра од којих 139 аутоматских типа »Фердинанд«, 6.190 бацача мина, 24.400 митраљеза, 7 милиона 759 хиљада топовских граната, 2 милиона 100 хиљада мина, 300 хиљада авионских бомби, 1 милион 500 хиљада противтенковских и противпјешачких мина, више од 450 хиљада обичних и аутоматских пушака, 100 милиона 500 хиљада пушчаних метака, више од 50 хиљада километара кабла, 15.482 аутомобила, 414 локомотива, 13.210 вагона, 540 кола са товаром, 34.400 коња, 837 трактора и возила, 1.889 слагалишта са ратним материјалом, око 3 хиљаде мотоцикла, 16.685 бицикла и 1.201 радио станицу. Непријатељ је од 5 јула до 5 новембра 1943. године укупно изгубио 10.189 авиона, 17.770 тенкова, 19.800 топова, 74.450 митраљеза, 19.180 бацача мина и 75.982 аутомобила.

Број њемачких губитака у људству и ратној техници расте из дана у дан у све већим размјерама код Кијева, на простору између Перокопа и доњег тока Дњепра и на другим бојиштима. Нијемци бјеже на запад, остављају огромне количине оружја и другог материјала а са њима и своје рањенике. То више није она војска која је некада била. Хитлеровци су изгубили своје најбоље и најискусније официрске кадрове, а љетна офанзива прогутала је већ двије трећине »тотално« мобилисаних. За опадање ударне снаге и чврстоће њених јединица карактеристична је чињеница да на Источном фронту, у поређењу са прошлом годином, хитлеровци имају 257 дивизија према 240, од којих 207 њемачких према 179 њемачких од прошле године. Из тога се јасно види да Нијемцима није помогао ни повећан број дивизија, ни нечувена пљачка окупираних земаља, ни милиони страних радника које су они у току ове године широм Европе мобилисали за рад у ратној индустрији. Снага њихове војске све је више слабила.

Ти успјеси Црвене армије не значе само корјенит прелом у односима снага и вођењу ратних операција на Источном фронту. Они значе да се у читавом свјетском рату из темеља из-

мијенила ситуација. Они су довели Њемачку и њен фашистички блок до распада. Осовина Берлин—Рим била је некад. Италија данас ратује против Њемачке, а остали Хитлерови разбојнички ортаци вребају погодан тренутак да га напусте. Неутралне земље као Шведска, Швајцарска, Португалија и Турска данас се више не боје Њемачке. У окупираним земљама диже се све већи талас национално-ослободилачке борбе. У тој борби наша земља постала је највеће жариште, и мали партизански рат претворио се код нас у прави, велики и свенародни рат у коме Нијемци добивају озбиљне и тешке ударце, који затеже њихове снаге и пред којим са страхом и збуњеношћу стоје њемачки стратеги, не знајући да по својој досадашњој рачуници одреде величину опасности која се из наше земље над њих надвија.

Успјеси Црвене армије од Стаљинграда до Кијева довели су до још тјешње и чвршће сарадње међу савезницима. Московска конференција показала је да су биле без основа све наде Нијемаца на расцјеп совјетско-енглеско-америчке коалиције. Никада досада нису стајали дипломати једне зараћене земље пред безизлазном ситуацијом као њемачки. Они стоје пред немогућношћу, не само да одрже своје савезе и спасу се од расула, већ и пред немогућношћу да преваре ма кога у свијету. Упоредо с тим, потпуно је скрахирала Гебелсова пропаганда око подизања борбеног духа код њемачког народа и фашистичке жгадије по Европи. Насупрот свим тим немоћним копрцањима, Савезници у Москви још

су једанпут подвукли најчвршћу ријешеност да, једанпут за увијек, одузму Њемачкој могућност за нову агресију у Европи, да искорјене фашизам и да у духу Атлантске повеље омогуће народима свијета демократски развитак и дају пуну слободу малим народима Европе да сами одлуче о избору и изградњи свог унутрашње-политичког уређења. За народе скупираних земаља, а нарочито за народе Југославије који су из народа Совјетског Савеза поднијели сразмјерно највеће жртве у борби за своје ослобођење, та одлука наших великих савезника је од огромне важности и даје им још јачи замах у борби против Хитлерове Њемачке. Претставници Совјетског Савеза, Енглеске и Америке ријешили су на Московској конференцији да дотуку фашистичку Њемачку и што брже окончају рат. Поред конкретних одлука у циљу што бржег завршавања рата, остваривања комбиноване стратегије и скорог отварања другог фронта, Савезници су, обзиром на блиску побједу, поставили такођер на дневни ред и питања послератног уређења, обнове и помоћи опустошеним државама у Европи и створили инструменат те политике у виду Европске савјетодавне комисије у Лондону.

Тако су херојски ратници Црвене армије, пролијевајући своју чисту, црвену крв по бојним пољима од Стаљинграда до Кијева, задали смртне ударце фашистичкој хорди, довели Њемачку до пред саму катастрофу а слободољубиве народе, пред новим видцима сретније будућности, до још чвршће и присније сарадње.

И средња Босна стаје уз бок Крајине

Народ средње Босне прилази све масовније у редове Народно-ослободилачке војске.

Ових дана формирана је нова XIV Средње-босанска НОУ бригада и два партизанска одреда, Тешанско-теслички и Црновршки. У новој бригади, очеличиће се још јаче јединство и братство овога краја у борбама против заједничког непријатеља — окупатора и домаћих издајника — усташа и четника. Заједнички, боре се данас Срби од Чемернице и Мотајице, Муслимани из Котор Вароша и Тешња са Хрватима од Дервенте. Уз њих ступају и припадници братских славенских мањина, Пољаци и Украјинци.

Ово јединство народа средње Босне, које се искива у свакидашњим борбама против окупатора и домаћих издајника било је разбијано кроз 20 година реакционарном политиком владајућих клика у Југославији, и двогодишњом срамном и подлом издајом четника. У борби за јединство и слободу народа средње Босне, дали су своје младе животе и синови овога краја. Поред хероја доктора Младена Стојановића и Здрав-

ка Челара, пали су свјде од издајничке четничке руке Данко Митров, Ново Пивашевић, Милеш Дујић, Милан Радман, Есад Мићић, Владо Бранковић, Живо Прерадовић, Раде Личина и многи други.

Четнички издајнички вођи, Радић, Тешановић, Форкана и Бундало, организовали су убијства најбољих народних синова — првобораца овога краја, поклање глорукних наших рањеника и за крзаве њемачке марке, талијанске лире и усташке кунџе, гурали своје заведене војнике у борбу против НОВ, у борбу против народа. Радић је у злочинима отишао тако далеко, да је пљунуо на крв свога властитог дјетета.

Своју крваву издају четнички вођи дуго су сакривали пред народом и својим војницима, правдајући сарадњу са окупатором и усташама као једини, прави пут спасавања »српства, славе и вјере«. Данас већ народ средње Босне зна и преко заплијењених и објављених писаних усташких и четничких докумената, колико је велика четничка издаја. У окружници усташког Поглавника Павелића, ГСП Бр. 1070-42, заплијењеној у Котор Варошу, дословно се каже:

»До сада је Главни стан Поглавника преко свог повјеренства, водио преговоре са сlijедећим четничким групама:

1. Група Озренских четника...
2. Група Мајевачких четника...
3. Група Зеничких четника...

Осим тога вођени су по опуномоћеницима преговори са четницима на подручју великих жупа Сана и Лука, те Плива и Рама, засјецајући подручје великих жупа Ливац, Запоље те Посавина.

Сви преговори, осим оних подтачком 2, успјели су и записнички је утврђено, да четници признају врховништво Независне Државе Хрватске и као њени држављани извршавају лојалност и оданост њеном поглавару Поглавнику и приврженост НДХ, те прекидају војно непријатељство, према војним и грађанским властима НДХ и обавезују се у сваком правцу помагати државне области у сређивању опћих прилика на цијелом дијелу хрватског државног подручја те им у ту сврху пружати сваку помоћ...

Четничке постројбе могу изводити самосталне потребне акције против партизана, но о овоме ће на вријеме обавјестити заповједника хрватских сружаних снага.

Записнички су се обе стране обавезале све горе наведено тачно испуњавати

За дом спремни!
Велики Жупан
код. мин. унутар. послова
Др. Николић с. р.

Поред многих докумената о сарадњи усташа и четника ово је још један доказ њихових зликовачких планова против народа и слободе.

Претпрошлог мјесеца састале су се четничке вође средње Босне, по упутама бр. 5 Дражине Врховне команде, »негдје« у штабу 114 њемачке Јегер дивизије, Абт 1ц (ваљда у духу досљедне своје борбе за Краља и отаџбину, Велику Србију и Моћну Југославију) и скројили план оснивања »II четничког средње-босанског корпуса«. Лазу Тешановића поставише за команданта, Форкапу за помоћника команданта корпуса. Раде Радић остаде и даље командант Босанских четника. Од тога »II четничког корпуса«, остао је у животу записник те конференције, а неуручену оставку Лазе Тешановића на командантском положају, заплијењену у Форкапиној архиви, морамо објавити овим путем:

»Команданту Босанских четника
брату Ради Радићу

Пошто се ствари у последње вријеме развијају супротно нашим заједничким закључцима... који су онемогућили да се изврши организација II четничког корпуса и заједничка акције против партизана...

Увукле су се извјесне сумње и неповјерења између људи на које пада највећа одговорност за ово све што се дешава у нашим четничким редовима и у позадини...

... Подносимо оставку на чланство у Команди босанских четника и да

за рад те команде убудуће не сноси мо никакву одговорност...

6 IX 43 г. С вјером у Бога – за Краља и отаџбину!
Бране (Лазичић) с. р.
мајор Сл. Брањешевеић с. р.
Лазо Тешановић с. р.

Успјеси НОВ, свакодневно продубљују кризу у четничким редовима. Међусобна убијства — случај Душана Новаковића, великог зликовца и команданта Јошавачког батаљона, свједоче да у крви и издаји огрезли злочини, страхују један од другог. Приближавање народног суда приближа их још више уз скуте окупатора. Заплијењено писмо од 2 IX 43 г. гестаповца Славка Макивића, говори о том рјечито:

»Команданту
брату Лазу Тешановићу

Молим извјестите гдје се налазе јаче групе партизана јер Нијемци хоће да бомбардују. Сутрау 10 сати имам са њима састанак у Клашницама ради овога. Води рачуна да не би настрадали четници...

Братски поздрав,
Славко Макивић с. р.

Писмо Љубе Бундала, познатог разбојника и женскариша сада команданта »лијеве групе колона« и некакве Врбаске бригаде писано у вријеме када су наше јединице водиле упорне борбе са швапским бандитима у Лијевчу Пољу, у којем се обавјештава њемачка команда у Бањој Луци о паду Разбоја и тражи војска за напад с леђа на партизана, говори о томе још рјечитије:

»... Умољава се њемачка команда да бар нешто хрватске и њемачке војске пошаље да се заокружи од Просјека а четници ће са осталих страна. Ако нећета онда нас обавјестите да не би сами побрнали...

Бундало је заједно са својом бригадом ипак побрнао, најурен од наших јединица преко Врбаса. Борци XII бригаде том приликом заплијенили су 1 пушкомитраљез и 9 пушака, док је сам Бундало био теже рањен и остављен у јарку. Извукле су га под четничким пријетњама неке жене. Сад га лијече швапски доктори у Тополи, али га неће моћи излјечити од праведног народног суда, који ће га за сигурно стићи. Његов колега и брат у злочинима, Васо Шиканић, командант некакве »Љубишке бригаде« — размишља о народном суду, трунући негдје код Селишта и чека осталу своју злочиначку браћу из »II четничког корпуса«.

Закључци са многих четничких конференција и савјетовања са својом швапском и усташком сабраћом о протјеривању и уништењу партизана свела су се на чување пред усташко-швапским гарнизонима у и око Бања Луке, Дервенте и Добоја, залијетање у ослобођена села у циљу пљачке и других насиља, припуцавање на курире и рањенике. »II четнички корпус« успио је једанпут да се концентрише и нападне Прњавор, али га је сам Прњаворски одред разбио и протјерао до у Клашнице. Четнички разбојници, проводећи досљедно братоубилачку политику, поклали су 18-оро жена и дјеце у мусли-

манском селу Лишњи и опљачкали то село за преко 2.000.000 динара разних вриједности. Убијство три Пољака и два Србина из Илове и Чечаве говоре нам о новим злочинима старих разбојника.

Откада су јединице наше НОВ разбиле окупаторско-четнички пашалук у низу битака у средњој Босни и стјерале разбојничке четничке главешине у њемачко-усташке гарнизоне, народ је одахнуо, јер не плаћа у готову, у десетини, у батинама и у крви »слободе четничких сектора«. Разбијање Форкапине и Бундалине банде и пад Разбоја поздравно је са одушевљењем нарочито народ Лијевча Поља, ступајући масовно у редове НОВ-а. Жене и дјевојке дочекивале су наше борце на путевима и даривале воћем и цигаретама. Старци су говорили: »Има нас 20.000 у Лијевчу Пољу, сви ћемо у војску, нисмо ишли ни у швапске, ни усташке, нити у четничке банде, чекали смо вас.« За један дан јавило се добровољно у наше јединице 250 нових бораца.

Швапски уљези из Тополе и Бање Луке предузели су крваве репресалије непрекидно бомбардујући и митраљирајући три дана голоруки народ усталој Лијевча Поља. У Карајзовцима и Разбоју побијено је 37 невиних људи, жена и дјеце. Многи су сељаци отјерани у логоре.

Злочини и логори Старе Градишке не могу и неће сломити љубав и оданост овог народа према НОВ, нити љубав према слободи. Свакодневно пристижу у наше јединице нове групе младих бораца и осветника.

Данас, ни Хрвати дервентског среза нису више равнодушни према народно-ослободилачкој борби. Размах устанка народно-ослободилачке борбе у Хрватској и разбијање четничких банди у средњој Босни утиче на освјешћавање и прилазак хрватских сељака, омладине, па и многих првака ХСС-а на страну народно-ослободилачког покрета. Они се већ братиме по селима са нашим војницима и не пуцају, и оснивају илегалне н. о. одборе на неослобођеној територији. Хрватска омладина из Дервенте и околине спрема се на оснивање Дервентског партизанског одреда.

И пољске мањине, којих у средњој Босни има око 15.000 и много организованих у Савезу Пољака приступају активно у редове НОВ-е. Савез Пољака успјешно се залаже за активизирање свих Пољака, те су већ извршили избор делегата за мобилизациони одбор и формирање пољског батаљона у саставу НО Војске.

И тако се данас разгара устанак у средњој Босни и народ, измирен и уједињаван кроз борбу и мржњу против окупатора, усташа и четника, стаје уз бок народа Крајине и читаве наше земље, увиђајући да је пут народно-ослободилачке борбе једини прави пут којим је требало и којим треба ићи у интересу свих наших народа. Он масовно ступа у редове народно-ослободилачког покрета и НО Војске са којом иде у борбу за слободу до побједе!

Потпуковник,
Јосип Мажар-Шоша
командант XI НОУ дивизије

Величанствене прославе

7 новембра на Крајини

Три пута у устанку прославила је наша Крајина годишњицу Велике октобарске социјалистичке револуције. Али никада блијесак тога догађаја — најкрупнијег у историји човјечанства — није био тако снажан као ове године. Никада народ Крајине није с толиком јасноћом осјетио снагу познате историјске истине да су удружени радници и сељаци, удружени народи омражене царске Русије, збацивши царизам и изградивши своју социјалистичку домовину, спасили читаво човјечанство од најцрњег мрака и ропства. Јасније него икада, ми смо овога пута схватили да је Црвена армија, чедо Велике октобарске револуције, омогућила свим нашим народима, читавој нашој Крајини, да двије и по године води задивљујућу борбу против свих крвних душмана нашег народа. Братска Црвена армија помогла нам је да ову свету борбу за народно ослобођење доведемо до прагматичне, скоре и коначне побједе.

Слободолубиво, устаничко срце Крајине закуцало је зато 6 и 7 новембра осјећајем најдубље захвалности братском руском и свим совјетским народима, њиховој побједоносној Црвеној армији и великом организатору свјетске борбе против фашистичког мрака и ропства, маршалу Стаљину. У знаку те захвалности, у знаку несаломиве вјере у побједу, по врхунцима око наших села и градова горјеле су ватре широм наше Крајине; у њиховом блијеску, у блијеску ослобођења Кијева, мајке руских градова, у блијеску побједоносног марша Црвене армије на запад и славних побједа наше војске широм читаве наше домовине, Крајина је развила заставе слободе и по трећи пут понављала заклетву да ће се борити до пуног ослобођења. На заједничким зборовима са својом војском, на конференцијама, на свечаним академијама, у поворкама, на народним весељима, народ Крајине манифестовао је своју чврсту ријешеност да, у овој великој борби читаве наше отаџбине, повеже до краја своју судбину уз спасиоца наших народа, уз братски Совјетски Савез.

Прослава Великог октобра у Јајцу

6 новембра, рано ујутро, једна је ки-чица исписала великим словима на најузвишенијем дијелу зида мрке Томашевићеве Градине: »Живјела«... Прозлазник је застао и додавао у памети »...наша јуначка Народно-ослободилачка војска!« Али, око подне, на оно »живјела« надовезала су се нова слова: »...Велика октобарска социјалистичка револуција!« Прозлазник је прекинуо свакидањи ток својих мисли и сјетио се силе непобједиве која је никла у тој револуцији. Сјетио се Совјетског Са-

веза, сјетио се великих побједа што их Црвена армија бере ево већ пети мјесец без предах... Изнад капије јајачке тврђаве дочекала су онда пролазника нова слова, чврста и мирна, написана на мјесту гдје је прије неколико мјесеци стајао крвави усташки грб, »Живио наш Врховни штаб!« Прошавши испод капије, пролазник се осврнуо, а на другој њеној страни, слова су поздрављала Централни комитет Комунистичке партије Југославије. Са зидова, тараба, транспарената преко улице ницала су све нова и нова слова и славила Октобарску револуцију, њене тековине и тековине наше борбе. Све више по-мањале су се из кровова и прозора заставе и њихале се у влажном новембарском дану. Пригушено, иза затворених прозора, брујали су звуци Интернационале. То се омладина Јајца у у своме дому спрема за вечерашњу академију у част и славу Октобарској. Један мали муслиман, босоног и по-модрелих образа, носио је три бакље, двије на рамену и једну под пазухом. То су се најмлађи припремали за бакљаду. Велики октобар, далек од нас 26 година, али никада тако близ и моћан као данас, својом свеобухватном снагом освајао је срца овога града о којем су усташки крволочници тупи главци сањали као о својој пријестолници... И навече, запламинјале су са свих страна велике ватре. Њихово румено пламење, живи симбол устанка за слободу, подрхтао је свуда по чукама одакле су лањске године неустрашиви борици II Србијанске, I и II Крајишке и IV Црногорске бригаде састављали свој први ватрени обруч око Јајца... Пред Домом културе савија се народ и војска да за неколико минута потече у поворци улицама града. Жути блијесак бакаља титра у немирној плахој Пливи, у том лијепом симболу наше народне снаге; блијесак озањује лица чврстих колона наше војске, трепери у косама наших пробужених жена, точи се низ металне ниске Јањанкама око паса. Оне, мирне и снажне, дошле су на прославу организовано, под заставом. Блијесак полијева радосна лица стотина пионира, најмлађих муслимана, Срба, Хрвата... Шум Пливе надгласавају пјесме које се извијају са свих страна у одмотавању поворке која креће улицама града... Као житки кључеви, скачу из поворке пламене пароле; негдје у средини један, два, три револверска пуцања, онда доље на репу хитар рафал из стројнице, и наједном над главама читаве бакљаде заштрцају млазеви свјетлости, то народ и војска пуцају у у част Октобарској. Од пуцање и паролу оглушују бубњићи. »Живјела Велика октобарска револуција!... Црвена армија!... Маршал Стаљин!... друг Стаљин!... Врховни командант Тито!...

друг Тито!...« Ватрене пароле и свје тлећи метци тону у ниско маглено небо

— Тито — Тито — Тито — кличу стотине пионира у поворци, ситно и продорно: они су као узаврео циктав пилићњак. Велики син наших народа, вођ у побједу, сјео је и у срца најмлађих и никаква га сила одатле никада неће моћи истргнути.

— Заклињемо се и овога пута, другови и другарице, — одјекивао је заустављеном поворком глас омладинке с балкона Омладинског дома — да ћемо дати све, од себе да заједно с јунацима Црвене армије, извојемо својим народима слободу!

Слобода је разиграла сва срца, сва грла, све очи. Неугасиво свјетло Велике октобарске револуције разгорјело се ове године заносним жаром, освјетљујући пред нама пут у нов и слободан живот...

Свечана академија и „Ревизор“

Јест, ми смо носиоци истинске слободе, напретка и културе: О колика ли ће и каква бити та слобода, тај напредак и култура сутра, у изградњи, кад они данас, у по најкрвавијег рата, дишу тако снажним дахом, иду тако сигурним кораком! У мирном, свечаном свјетлу трепери дворана Дома културе кога су радници ослобођеног Јајца и наши умјетници ударнички обновили за 15 дана. Једноставно, али дубоко дивљење и захвалност, тврда вјера бије из свих зидова, из свих слика, из свих симбола у дворани. Позорница је у боји Октобра, у црвеном. У њеном дну као да силази из висина, — спушта се широка црвена застава и на њој лебди совјетски грб. Продорни, човјекољубиви погледи Лењина, Стаљина, Маркса и Енгелса, Тита укрштају накрцану дворану. Сав народ није могао да стане. Још га толико чека пред Домом!

Послије Интернационале, на позорницу иступа друг Милован Ђилас, члан ЦК КПЈ, и отпочиње свој политички реферат поводом Великог октобра. Језиком каквим говори Комунистичка партија нашим народима, приказује он утицај великог октобарског дјела на данашњу ослободилачку борбу наших народа. У ријечи, које не остављају ни трупца сумње, сажима он развитак и данашњи размах, оцртава перспективу наше борбе за слободу у блијеску побједа Црвене армије. У његовом разлагању јасно искаче величанствено дјело Комунистичке партије Југославије чији значај народне партије нико више никада неће моћи прикрити. Она нас је повела у борбу, она нас је провела кроз побједе, она ће нас довести до пуне побједе. Она је заталасала читаву нашу домовину, која се данас сва подиже на коначни обрачун с окупатором

и свим његовим слугама! »Црна Гора је наша, она ће наша и остати!« — узвикује уз буран аплауз друг Ђилас, »Македонија, први пут од Самуила, ствара данас своју ослободилачку војску! У Србији смо започели, и тамо ћемо и завршити!«

Сутрадан, 7 новембра, Позориште народног ослобођења приказало је »Ревизора«, прослављено дјело великог руског писца Гогоља. Дато 7 новембра, то бесмртно дјело, језиком умјетности, показало је публици шта су радници и сељаци, шта су потлачени народи царске Русије срушили и потпуно уништили 1917 године. Корупционаштво царских

чиновника и властеле, њихова изнакажена, нељудска ћуд, њихова трутовска природа и прождрљивост, њихов звјерски однос према народу, њихова глупост и мржња према сваком трачку слободне мисли — све је то снажно и сурово разголићено под насмијаним пером великог руског реалисте, — све је то прснуло под песницом славних руских радника и сељака, славних совјетских народа. А на рушевинама свега тога уздигао се данашњи совјетски див, спасилац човјечанства, којему данас сви народи и сви слободољубиви људи свијета дугују бескрајну захвалност!

Народ Дрварског округа достојно је прославио седми новембар

На читавом Дрварском округу, у средовима дрварском, петровачком, граховском и бихаћком, свечано је прослављена 26-годишњица Велике октобарске револуције.

Пред саму прославу по селима дрварског округа одржан је велики број предавања о значају Велике октобарске револуције за читаво слободољубиво човјечанство, а посебно за нас и за нашу борбу.

Уочи саме прославе по свим брдима и висовима паљене су велике ватре, а

у Петровцу и Дрвару одржани су, уочи годишњице, велики митинзи на којима је учествовало: у Петровцу око 2000, а у Дрвару 2.500 учесника.

На сам дан прославе одржани су зборови у Дрвару, Петровцу, Грахову, Прекаји, Крњеуши, Цвјетнићу, Дољанима, Бјелају и већи број конференција уз велико учешће народа.

Увече су у многим селима и у градовима одржане културне приредбе које су се завршиле народним весељем и пјесмом.

Прослава 26-тогодишњице Октобарске револуције у Санском Мосту

Уочи 7 новембра, пред мрак, улице Санског Моста оживјеле су. Грађани и омладина помијешали су се са нашом војском пред парком. Уз пјесму и весеље формира се брзо поворка. На челу поворке марширају наши млади партизани. У густим редовима ступају са заставама и транспарентима сељаци, радници и грађанство из Санског Моста по освијетљеним и заставама окићеним улицама. Око града, на брди-ма, горе ватре. На средини трга, пред окићеном трибином гори огромна вагра. На трибини ређају се делегати наше војске, народно-ослободилачког одбора

и јавни радници. Кличе се Октобарској револуцији, Совјетском Савезу, непобједивој Црвеној армији, другу Стаљину нашој Народно-ослободилачкој војсци, њезином Врховном штабу и другу Титу. Одушевљено грађанство са сељацима и нашим храбрим партизанима играју коло око ватре. И тек ослобођени Сански Мост проживљује прве дане слободе са својом младом војском. Седмог новембра је виши курс Антифашистичког фронта жена и културно-просвјетна екипа из Паланке приредила приредбу у препуној сали Културног дома.

Прослава у Бугојну, Горњем и Доњем Вакуфу

У овим мјестима прослављена је 26-годишњица Велике октобарске револуције конференцијама, зборовима, свечаним академијама и бакљадама.

Уочи Великог октобра сво грађанство Бугојна изишло је на улице. Велика поворка грађана и војске пошла је бугојанским улицама кличући Октобарској револуцији, Црвеној армији, нашој Народно-ослободилачкој војсци и другу Титу.

У Мркоњићу

Уочи 7 новембра, уочи 26-тог рођен-дана великог Совјетског Савеза, по околним брдима Мркоњића горјеле су ватре као знак захвалности и осјећања на овај велики дан. Уочи тога дана, у

18 сати, пространа пијаца Мркоњића била је пуна омладине, народа и народне војске, која је дошла да прослави 26-годишњицу Велике октобарске револуције. Послије одржаних говора, настало је заједничко весеље народа и војске.

7 новембра навече одржана је у Омладинском дому свечана академија са предавањем о значају Октобарске социјалистичке револуције и културним програмом.

У Купресу, Благају и Вуковском Равном

У Купресу, Благају и Вуковском Равном одржани су велики народни зборови на дан 26-годишњице Велике октобарске револуције, зборови који су били право народно славље приређено у част 26-годишњице стварања великог Совјетског Савеза.

Прослављајући Велики октобар, дан значајан за све народе који се данас боре за своје ослобођење, народ Купреса, Благаја и Вуковског Равног и овом је приликом отворено и видно изразио своју љубав према нашој Народно-ослободилачкој војсци и њеном Врховном команданту, другу Титу, а осудио је срамне народне издајнике, помагаче окупатора, усташе и четнике.

У Подгумичу

Сви општински народно-ослободилачки одбори одржали су уочи 7 новембра конференције, на којима су одржани реферати о значају Великог октобра. Народ из санског среза је прославио 7 новембар на великом збору у Скућаном Вакуфу, а новски срез је одржао велики збор са народним весељем у Рујишкој. У Дубовику се састао народ из крупског среза да прослави 26-годишњицу Велике социјалистичке октобарске револуције. По брдима, на чукама, паљене су велике ватре, које су симболично поздрављале највећи догађај у историји човјечанства и објављивале, да се дани пропасти фашизма брзо приближују.

Прослава у Шестој бригади

26-годишњицу Велике октобарске револуције, Шеста бригада прославила је по батаљонима у селима Миљаковци, Ракелићи и Љубија.

У сам сутон борци Шесте бригаде припуљали су се до жељезничке станице Балтине Баре и потпалили је и тако је, умјесто бакљада, читаву ноћ горјела станица. С друге стране, од Козаре, свијетлиле су све до 11 сати многобројне ватре које је наложио народ и војска Козаре, а од 11 сати борци VI бригаде потпалили су ватре испред самих непријатељских бункера и на те ватре непријатељ је отворио артиљеријску ватру.

Сутрадан је војска заједно с народом одржала зборове у селима Миљаковцима, Ракелићима, Расавцима и Љубији. Извршена је смотра батаљона попуњених борцима с тих терена. После тога су батаљони дали културне приредбе које су се на крају претвориле у спонтано народно весеље.

Прослава формирања XIV бригаде

Приликом формирања XIV Средњобосанске бригаде код Прњавора 17 октобра одржан велики манифестациони збор на ком је присуствовало око 9 хиљада народа и војске. Са збора је упућен слиједећи поздрав Врховном штабу и другу Титу:

»Са великог збора народа и војске средње Босне приликом формирања XIV. Средњобосанске НОУ бригаде шаљемо вам пламене поздраве и увјеравамо вас да ћемо под вашим мудрим руководством формирати још бригада и дивизија средње Босне, које ће се, са осталим јединицама из свих крајева наше земље, борити за слободу наше земље до побједе.«

Црвена армија надире на запад

Са крајишких фронтана

Крајишки борци у Фојници и Високом

Ноћу између 2 и 3 XI снаге VII Крајишке НОУ бригаде извршиле су напад на непријатељски гарнизон у ВИСОКОМ и у снажном налету убрзо су овладале градом, али услјед брзе непријатељске интервенције, наше јединице морале су се повући из града. Док су јединице VII Крајишке бригаде водиле борбу у граду, дотле су снаге IX Крајишке бригаде одбијале нападе једне непријатељске пуковније, која је надирала из Кисељака и Сарајева у више праваца. Пустивши једну непријатељску колону на сасвим блиско отстојање, борци ове бригаде осули су жестоку митраљеску и плотунску палбу и у снажном јуришу успјели су да разбију непријатеља, који је бјежећи напустио комору. С другим непријатељским колонама борба је трајала читав дан, и тек навече непријатељ се под притиском наших јединица повукао у своје базе. У овим бојевима непријатељ је имао 100 мртвих и рањених. Заробљено је неколико легионара. Наше јединице заплениле су 1 »Шарца«, 1 тромблонску пушку, око 20 пушака, неколико хиљада метака, ђебади, шињела и остале спреме.

7 XI Јединице VII Крајишке НОУ бригаде на комуникацији Сарајево-Кисељак заплениле су 1 камион са 125 литара петролеума.

8 XI Снаге IX Крајишке НОУ бригаде поново су ослободиле варош Фојницу.

Травнички НОП Одред срушио је 6 км. железничке пруге Лашва-Травник и дигао у ваздух 2 железничка моста.

2 XI Вакуфска чета Дрварско-петровачког НОП Одрода сачекала је једну непријатељску колону у близини Кулен Вакуфа и том приликом убила 10 немачких војника и спалила један камион.

Порушена пруга Крупа—Бос. Нови

4 XI Сански НОП Одред водио је борбу с четничком бандом с. Вилусима. Том приликом убијено је неколико четника, док је један заробљен.

7 XI дијелови IV НОУ дивизије извршили су напад на пругу Крупа-Бос. Нови. Пруга је срушена на 6 мјеста и срушена је ђуприја. Непријатељ је давао жесток отпор. Заробљено је 15 непријатељских војника и 1 официр. Убијен је већи број непријатељских војника.

8 XI непријатељ је покушао да продре од Приједора и Бање Луке у правцу Санског Моста. Напад је одбијен и непријатељ је протјеран уз губитке 50 мртвих Нијемаца и 2 уништена тенка. Уништени су бункери спољне одбране Приједора.

Убијено је 15 четника и спаљено четничко село Вилуси код Бронзаног Мајдана.

Ујутро 6 новембра јединице I Украјинске фронте под командом генерала Ватутина заузеле су на јуриш главни град Украјине, Кијев. У бојевима за Кијев од 3 до 6 новембра разбијено је 9 пјешадијских, 2 тенковске и 1 моторизована њемачка дивизија. У бојевима за сам град убијено је 15 хиљада а заробљено 6.200 хитлероваца. Уништен је и заплијењен огроман ратни материјал и наоружање, међу којим 286 тенкова, 156 авиона, 488 топова, 38 разних складишта и велики број митраљеза, бацача мина и другог оружја и спреме.

Разбивши Нијемце код Кијева, јединице Црвене армије наставиле су одмах са гоњењем остатака разбијене њемачке кијевске групације. Данас, 6 дана после кијевске битке, совјетске трупе налазе се око 80 километара право на запад и 100 километара југозападно од Кијева.

Продирањем на запад од Кијева у

полукружном фронту од 240 километара, освајањем града и важне железничке станице ФАСТОВА и градова Радомишља, Брусилова и других, јединице Црвене армије непосредно угрожавају код Коростена, Бердичева и Житомира још једину пругу сјевер-југ која преостаје Нијемцима између њихових линија и Пољске.

За ситуацију на Источном фронту, за опсег и јачину офанзиве Црвене армије која се из дана у дан све више развија, карактеристично је наступање совјетских трупа на запад од Невела према некадашњој пољској граници удаљеној свега 50 километара и на сјеверу запад према летонској граници, удаљеној свега 40 километара од совјетских линија.

На томе сектору навијети су Нијемцима велики губитци у људству и ратној техници и заузето неколико десетака настањених мјеста.

ИЗ ПОСЉЕДЊИХ ИЗВЈЕШТАЈА ВРХОВНОГ ШТАБА

МАКЕДОНСКИ И ЦРНОГОРСКИ БОРЦИ У САРАДЊИ СА АЛБАНСКИМ БОРЦИМА ОСЛОБОДИЛИ СУ КИЧЕВО

Македонске јединице НОВ под командом мајора Апостолског, уз потпору црногорских јединица под командом Благоја Комненовића и албанских партизанских одреда, заузеле су на јуриш град КИЧЕВО. Губитци непријатеља су велики. Наши борци заробили су једног њемачког официра и 50 војника и запленили прилично велику количину ратног материјала.

У Црној Гори јединице II Корпуса настављају бојеве са јаким њемачким снагама. Матешеву, важна раскрсница путева, која је неколико пута предазила из руке у руку, сада се поново налази у рукама наших бораца.

Јединице II Корпуса поново су заузеле град Андријевицу. На тај начин велики дио црногорске територије налази се у рукама наших бораца.

БОРБЕ У СРБИЈИ

У Србији се и даље воде борбе са недићевцима и четницима Михаиловића. Код села Дрчани борци Шумадијске бригаде и партизанског одреда сукобили су се 28 октобра са јаким четничким снагама. У току боја убијено је 74 четника, 20 четника је рањено и 24 заробљено. За вријеме боја погинуо је капетан Блаже Вучковић командант Младеновачке четничке бригаде. Наши борци запленили су 3 п. митраљеза, 40 пушака и важне документе из архиве четничког врховног штаба. Наши губитци износе 5 мртвих.

Пета Крајишка дивизија ослободила ПРИБОЈ

Јединице V Крајишке дивизије и даље воде бојевена граници Србије и Санџака. Код Прибоја непријатељ је изгубио 97

мртвих и преко 100 рањених. Наши борци заробили су 97 непријатељских војника и запленили 20 вагона разног ратног материјала, 4 слагалишта са храном, 1000 пари униформа и цокула и 10 теретних аутомобила. На овоме отсјеку фронта наши борци ослободили су 800 талијанских војника које су Нијемци и четници држали у заробљеништву.

Послије неколико дана упорних бојева јединице V Дивизије, дејствујући заједно са јединицама II Дивизије, заузеле су град Прибој. Окупатори, недићевци и четници претрпјели су велике губитке. Заробљено је много непријатељских војника и официра.

На југу од Ужица, борци V Дивизије вршили су напад на Палисар и Чајетину. Бугарске трупе које се на овоме сектору боре против наших бораца изгубиле су 60 мртвих и велики број рањених. Наши губитци износе 2 мртва и 9 рањених бораца.

ОСЛОБОЂЕЊЕ СОКОЦА

У источној Босни, после три дана бојева, наше јединице су заузеле варош Соколац. Потучени Нијемци и усташе отступили су у правцу Мокрога.

Наше јединице које се боре у Далмацији потпуно су разрушиле железничку пругу Сплит—Сињ.

У Словенији, јединице НОВ воде тешке одбранбене бојеве против њемачких моторизованих тенковских јединица које воде офанзивне операције у правцу Љубљане, Новог Мјеста, Брода на Купи и Кочевја. Словеначке јединице пружају непријатељу јак отпор и у исто вријеме воде офанзивне операције против Нијемаца у Горењском и Штајерској.